

GRUPURILE FINANCIAR-INDUSTRIALE ÎN ECONOMIA INTERNAȚIONALĂ

Ludmila TROCIN,

Universitatea de Stat din Moldova

În cercetarea respectivă sunt analizate grupurile financiar-industriale ca formă corporativă complexă de organizare economică internațională, bazată pe capitalul industrial și financiar. Scopul cercetării este de a evidenția dimensiunile de dezvoltare a grupurilor financiar-industriale și statutul lor juridic, modul de organizare a corporațiilor. De asemenea, este redată analiza istorică aprofundată a procesului de interacțiune a grupurilor financiar-industriale cu organele de stat, ceea ce permite identificarea situațiilor de concentrare pentru dezvoltarea economică. În acest sens, este redat caracterul relațiilor exprimate prin „capitalul financiar-industrial”, compus dintr-un conglomerat unic de legături de diferite tipuri între subiecții săi în raport cu obiectele corespunzătoare. Această integrare este analizată ca legături reciproce interdependente între subiecți, adică între structurile financiare, pe de o parte, și întreprinderile industriale, pe de altă parte.

Cuvinte-cheie: *grup financiar-industrial, capital financiar, entitate, structuri corporative, drept corporativ.*

FINANCIAL-INDUSTRIAL GROUPS IN THE INTERNATIONAL ECONOMY

In this research, financial-industrial groups are analyzed as a complex corporate form of international economic organization, based on industrial and financial capital. The purpose of the study is to highlight the development dimensions of financial-industrial groups, their legal status, and the manner in which corporations are organized. The paper also provides an in-depth historical analysis of the process of interaction between financial-industrial groups and state authorities, which allows for the identification of concentration trends relevant to economic development. In this context, the nature of the relationships expressed through “financial-industrial capital” is outlined, consisting of a unique conglomerate of various types of links among its subjects in relation to the corresponding objects. This integration is examined as a system of reciprocal and interdependent relationships between subjects, namely between financial structures, on the one hand, and industrial enterprises, on the other.

Keywords: *financial-industrial group, financial capital, entity, corporate structures, corporate law.*

Introducere

În economia internațională, în condițiile contemporane sunt formate deja noi entități economice, a căror bază o constituie fluxurile de resurse și capitaluri, piețele de desfacere, legăturile inter-regionale și, respectiv, principalii subiecți economici – grupurile financiar-industriale. O formă de organizare a întreprinderilor de afaceri în lume reprezintă corporația, care poate activa pe piața națională prevăzută în Legea cu privire la grupurile financiar-industriale [6], cât și internațional. Dacă facem referire la trăsăturile juridice ale acestor entități, ele, practic, sunt comune pentru toate țările cu economie de piață. În dreptul corporativ, capitalul corporației este împărțit în acțiuni ce pot fi vândute sau transferate altor persoane. Este de menționat că acțiunile date au termen nelimitat și pot fi menținute mult timp de către proprietari. Încă o caracteristică distinctă este reprezentată de cele două niveluri ale relațiilor de proprietate și anume, ca persoană juridică și ca obiect de posesie și control.

În doctrina juridică străină sunt menționate mai multe tipuri de sisteme de persoane juridice: holdin-guri, concerne, trusturi, grupuri financiar-industriale, grupuri de interes economic, consorții, societăți pe acțiuni etc.

Sistemul de administrare corporativă actualmente este necesar în mediul de afaceri național care, prin structură instituțională și juridică, aspiră să contribuie la dezvoltarea economică și să facă un pas decisiv în formarea unui spațiu economic unic, care necesită principii și criterii comune în integrarea corporativă și administrarea corporațiilor.

Rezultate și discuții

Din perspectiva analizei cunoaștem că, grupurile financiar-industriale reprezintă una dintre formele principale ale structurilor economice, care contribuie activ la procesele de integrare din Europa Occidentală și la formarea economiilor emergente a Uniunii Europene.

Cunoașterea mai amplă a acestui sistem de persoane juridice (grupurile financiar-industriale) va fi redată prin unghiul de analiză a evoluției și dezvoltării preponderente în diferite țări, la anumite etape. De aceea este de menționat că la etapa actuală economia mondială nu poate fi aruncată într-o criză similară celei din 1929-1932, pentru că la baza economiei sunt prezente structurile corporative.

Considerăm oportun să menționăm că, în prezent rămâne actuală lucrarea autorului Vladimir Ilici Lenin, care redă bazele teoretice ale marilor corporații și le definește drept „insule ale socialismului de piață” și subliniază că imperialismul reprezintă „stadiul cel mai înalt al capitalismului”, caracterizat prin dominația monopolurilor și a capitalului financiar, care a dus la împărțirea economică a lumii [5, p. 312-313]. Această etapă a dus la crearea condițiilor pentru formarea conglomeratelor financiar-industriale pe dimensiuni transnaționale.

Doctrinarul marxist Rudolf Hilferding definește capitalul financiar ca rezultat al contopirii surselor bancare cu cele industriale, sub controlul unei oligarhii financiare, în care rolul principal îl deținea banca și anume, în coordonarea și subordonarea întreprinderilor industriale [3, p. 17-25]. Acest proces de contopire într-un ansamblu a pus bazele teoretice de formare a grupurilor financiar-industriale moderne.

În altă ordine de idei, redăm dezvoltarea grupurilor financiar-industriale în perioada industrială, la începutul secolului XX, atunci când în Germania și Austria băncile au devenit centre de control al capitalului industrial prin sistemul interdependenței acționariatului. Savantul Rudolf Hilferding descrie metodele de dominare financiară prin „sistemul participațiilor”, care presupunea deținerea controlului asupra unor volume mari de capital prin posesia unor pachete minoritare de acțiuni [3, p. 145-160]. În Germania, modelul băncilor universale (Deutsche Bank, Dresdner Bank) permit dezvoltarea verticală a industriei grele, metalurgiei și sectorul energetic.

Într-un tempou mai rapid decât am putea cunoaște se formează o oligarhie financiară, care influențează direct politica economică și deciziile statale, fiindcă, după cum menționează doctrinarul Rudolf Hilferding, acțiunile devin instrument de dominare, iar dividendele tind să relateze nivelul dobânzii, dispersând astfel funcția de proprietar de cea de antreprenor [3, p. 200-215].

Prin urmare, etapa monopolistă clasică din 1900-1914, s-a manifestat în SUA prin dezvoltarea trusturilor (Standard Oil, U.S. Steel), ceea ce a consolidat integrarea verticală completă, iar sistemul holdingurilor a dus la extinderea controlului financiar asupra industriei. Cadrul juridic diferă de cel european, dar logica integrării financiare este aceeași, fiindcă s-a dezvoltat prin modelul „capitalismului acționar” care mai este numit anglo-saxon, iar cel mai des – american. În SUA s-a format timpuriu o piață bursieră, caracterizată printr-o largă dispersie a acțiunilor, iar baza administrativă care acționa în numele proprietarilor a fost consolidată legislativ încă de la sfârșitul secolului XIX.

Cu un specific mai diferit de constituire a capitalului financiar reprezintă perioada (sfârșitul secolului XIX-1917), în Imperiul Rus, unde procesul de concentrare a capitalului a luat amploare la intervenția statului, influențat de următoarele particularități și anume: rolul activ al statului, influența capitalului străin, integrarea verticală a ramurilor industriale strategice. În Rusia forma de organizare a grupurilor financiar-industriale s-a manifestat diferit, prin natura proprietății, fiindcă finanțarea era realizată centralizat de stat.

Analizând grupurile financiar-industriale în perioada post-sovietică observăm că au revenit la modelul clasic al capitalului financiar și integrarea capitalului în această perioadă s-a realizat prin: concentrare, centralizare, mobilizarea economiilor populației, integrare verticală și orizontală. La această etapă putem observa o instabilitate juridică și politică, dar și formarea conglomeratelor puternice.

În cadrul evolutiv, în perioada anilor 2000, statele post-sovietice implementează grupurile financiar-industriale ca instrument strategic pentru securitatea energetică, economia internațională, elasticitatea economică în fața constrângerilor externe. În acea perioadă s-au format și existau asemenea grupuri financiar-industriale.

O cercetare mai amplă de formare a grupurilor financiar-industriale este analizată de către Nikolai Mihailovici Culișer în lucrarea „Istoria economică în Europa Occidentală” [4] și anume: sunt dezvoltate cele trei modalități de creare a acestor entități, care pot fi înregistrate sub forma unei societăți pe acțiuni, precum și a unei asociații sau uniuni.

Doctrina prevede trei modalități de organizare a grupurilor financiar-industriale:

1. Formarea grupurilor-financiar industriale în mod voluntar. Acest tip prevede unirea pachetelor de acțiuni dobândite de la ceilalți participanți sau în mod simplu se formează din întreprinderi și instituții financiare aflate în proprietate privată. Prin urmare, modalitatea dată creează grupuri financiar-industriale prin dezvoltarea unei societăți pe acțiuni, precum și transmiterea pachetelor de acțiuni aflate în proprietatea lor în administrarea fiduciară către unul dintre participanți sau, cel mai simplu, prin cumpărarea pachetelor de acțiuni ale altor companii.

2. Crearea grupurilor financiar-industriale la decizia statului, în acest caz componența grupului este formată exclusiv din întreprinderi de stat și respectă Hotărârea „Cu privire la delegarea competențelor Guvernului privind administrarea și gestionarea proprietății”.

3. A treia formă este bazată pe acordurile interguvernamentale, unde participanții sunt stabiliți de către stat.

Prin urmare, după cum am analizat, în prezent Federația Rusă distinge clar două căi de organizare a grupurilor financiar-industriale, în primul caz inițiativa vine din partea structurilor de stat, în al doilea caz, inițiativa de asociere aparține organizațiilor antreprenoriale.

Pentru a analiza dimensiunile modelului japonez a grupurilor financiar-industriale, menționăm că primele grupuri au fost înființate în Japonia, Rusia, la fel ca în Europa Occidentală și în SUA, anume în acele domenii ale economiei unde erau necesare investiții de capital major, în special energetică și transport. Ca în momentul actual, în țările dezvoltate ale Occidentului, grupurile financiar-industriale să cuprindă aproximativ 80% din volumul total al producției și să manifeste un sistem de relații corporative drept componentă principală a ramurii economice a țărilor înalt dezvoltate.

De fapt, Japonia a fost prima țară neeuropeană care a dezvoltat mai amplu calea extinderii capitaliste. În viziunea economiștilor străini, din motiv că Japonia nu cunoștea etica antreprenoriatului capitalist bazat pe inițiativă individuală, s-a format o concluzie că capitalismul japonez a părut o perioadă de timp ca o anomalie ce tindea să pună în mișcare motivul profitului și logica economică. Pentru Japonia erau caracteristice cutumele economice precum „acționarii stabili” și „băncile principale”.

Această etapă de anvergură s-a conturat în anii 1970-1990, sub influența „miracolului economic” și a concurenței loiale de succes a companiilor japoneze pe piețele mondiale. În Japonia, sistemul corporativ a evoluat în patru etape, cu modificări frecvente și radicale și în prezent se află în a cincea etapă.

Prima perioadă de evoluție a grupurilor financiar-industriale în Japonia a început în cadrul guvernului Meiji (1868-1912) și s-a declanșat printr-un model mixt de capitalism de stat și familial. Prin implementarea reformei financiare la inițiativa ministrului de finanțe Masayoshi Matsukata, s-a produs un fenomen de privatizare în masă între anii 1880-1896, prin urmare, toate companiile ca Mitsubishi, Sumitomo, Nissan au fost vândute familiilor, și acest proces este explicat prin faptul că Guvernul Meiji s-a „ars” cu antreprenoriatul de stat și a transferat noua economie în mâini private.

Un moment interesant din istorie este faptul că autorul Michael Gerlach scrie că fiecare grup financiar-industrial „își crea propria bancă pentru finanțarea activităților companiilor din grup” [2, p. 115], iar cercetătoarea Rodney Clark îl completează cumva cu: „Fiecare conglomerat avea o bancă ce funcționa ca o pompă financiară” [1, p.42]. Specialiștii japonezi în istoria economică numesc acest produs ca „bănci de buzunar”, pentru un zaibatsu (conglomerate economic), a investi propriile depozite în băncile din posesia sa și apoi a nu putea restitui fondurile însemna un prejudiciu ireparabil.

În a doua perioadă de dezvoltare a grupurilor financiar-industriale constatăm că au fost introduse prețuri fixe și a fost creat un aparat de distribuție sub forma unei rețele „asociații de control”. În 1938 – 1940 sistemul bazat pe cote a cuprins o parte a industriei ca și cum aceasta ar fi fost de stat.

Analizând a treia etapă a evoluției, observăm că în toamna anului 1945, sistemul corporativ antebelic a fost distrus și piața bursieră nu mai funcționa, iar sectorul bancar și-a pierdut autonomia. După desființarea conglomeratelor „zaibatsu” și reforma agrară, în Japonia a apărut o structură a proprietății bazată printr-o

dispersie mare a acțiunilor, și anume, în anul 1951, circa 80% din acțiuni se aflau în mâinile populației și 20% aparțineau băncilor și companiilor de asigurări.

Examinând dezvoltarea grupurilor financiar-industriale în Japonia, observăm ca etapa a patra și a cincea sunt decisive în implementarea corectă a bazelor acestor conglomerate, și anume prin modificarea structurii sectorului bancar la sfârșitul anilor '80 și '90. Băncile, companiile de brokeraj și cele de asigurări au obținut dreptul de a desfășura toate tipurile de operațiuni financiare, la rândul său s-a modificat structura sectorului bancar. Acest fenomen a avut loc datorită reformei sistemului financiar, cunoscut sub denumirea de „marele bang”, care a emis un pachet efectiv de legi privind băncile, tranzacțiile, bursele și asigurările.

Analizând dimensiunile de dezvoltare a acestor entități am constatat că: grupurile financiar-industriale reprezintă o formă avantajoasă de organizare economică pentru lanțuri complexe de producție și distribuție, spre exemplu, în SUA la sfârșitul secolului XIX a fost utilizată pentru dezvoltarea sectorului energetic și al transportului feroviar.

În Republica Moldova acest tip de organizare economică, cum este grupul financiar-industrial, a fost implementat în perioada anilor '90, prin Legea cu privire la antreprenariat și întreprinderi. Încă în acea perioadă au fost create diverse asociații, concerne, holdinguri și alte genuri de entități, care din cauza cadrului juridic lacunar au survenit eșecuri în dezvoltarea lor. La momentul actual definiția grupului financiar-industrial este stipulată în Legea cu privire la grupele financiar-industriale nr. 1418/2000, și anume „*grupă financiar-industrială* - ansamblu de persoane juridice, înregistrat de autoritatea de stat abilitată, care, în baza contractului, și-au asociat, în întregime sau parțial, activele materiale și nemateriale și funcționează ca subiecți cu drepturi egale ai activității de întreprinzător în scopul realizării proiectelor și programelor de investiție, orientate spre sporirea gradului de competitivitate a producției locale și extinderea piețelor de desfacere a mărfurilor și serviciilor” [6, p.1].

Menționăm că unele surse academice identifică ca grup financiar-industrial în Republica Moldova entitatea „DAAC”, „Mobila-Grup”, „Ascom-Grup”, fiindcă argumentează că întrunesc condițiile de formare a acestei forme de administrare juridică și activează în sfera producției de mărfuri și servicii, bănci și alte instituții financiare, companii de asigurare, fonduri de investiție, dar, după o analiză comparativă cu modelul german și japonez de grup financiar-industrial, observăm că „DAAC”, „Mobila-Grup”, „Ascom-Grup” nu au o instituție bancară în structura entității, ci manifestă doar relații de piață (leasing, credite). Cercetând statutul juridic al acestor entități, conform Registrului Comerțului, identificăm că sunt înregistrate sub formă de societăți pe acțiuni [7]. Conform cadrului legislativ național (Legea 1418/2000) [6] aceste entități nu pot fi considerate drept grupuri financiar-industriale nici în sens juridic, nici în sens doctrinar.

Concluzii

Evoluția grupurilor financiar-industriale a jucat un rol major în dezvoltarea economiei internaționale și, prin urmare, dezvoltarea acestei forme corporative de administrare a dus la declanșarea unei forțe motrice în stabilitatea economică globală.

Prin cercetarea dată am demonstrat că organizarea corporativă de succes a luat amploare cu mult timp înaintea reformelor de piață din perioada anilor '90, monopolurile au devenit baza creării industriei, exemplu clar reprezintă etapa monopolistă clasică din 1900-1914, ce s-a manifestat în SUA prin extinderea controlului financiar asupra industriei sau în Japonia în anii 1938-1990 au fost create grupuri financiar-industriale „zaibatsu” și „keiretsu”. Aceste conglomerate au facilitat dezvoltarea capitalului, integrarea tehnologică și consolidarea poziției ca putere globală. În această ordine de idei, s-a manifestat spațiul german și austro-ungar, unde grupurile financiar-industriale au favorizat dezvoltarea rapidă a industriei grele, sectorului chimic și al construcțiilor de mașini.

Într-o analiză comparativă a acestor state putem spune că, în Germania s-a implementat un model de grup financiar-industrial printr-o cooperare directă dintre bancă și industrie, modelul Japonez s-a manifestat coordonat și a creat o economie corporativă pe termen lung, iar țările post-sovietice au introdus grupurile financiar-industriale prin influență politică și privatizare accelerată, în SUA această structură corporativă s-a realizat prin piața de capital.

Spre deosebire de Germania, Japonia sau SUA, în Republica Moldova nu s-au format grupuri financiar-

industriale, capabile să gestioneze economia națională. Un motiv ar fi modelul de economie slabă, vulnerabilă ce se află mereu într-o continuă schimbare structural. Un alt motiv este industria slabă, lipsa de resurse, o altă cauză presupunem că este lipsa energetică proprie și vulnerabilitatea geopolitică și, la momentul actual, războiul din Ucraina cumva ne-a reamintit despre criza energetică a Moldovei.

Importanța dezvoltării grupurilor financiar-industriale în Republica Moldova reprezintă o perspectivă strategică în creșterea economică a țării, dar pentru aceasta este necesar să fie introdus modelul de sistem bancar investițional pentru a putea interveni în conducerea corporativă. De aici reiese că, conform Legii cu privire la grupele financiar-industriale nr.1418/2000, aceste conglomerate pot fi administrate, dar din cauza unui cadru normativ lacunar, ambiguu, cum este sistemul bancar moldovenesc care permite atragerea numai a depozitelor, acordarea de credite pe termen mediu sau scurt și orientarea spre consum și comerț, dar interacțiunea cu sectorul industrial este limitată din cauza factorilor normativi și sistemici.

Bibliografie:

1. CLARK, RODNEY. *The Japanese Company*. New Haven: Yale University Press, 1979. p.42.
2. GHERLACH, MICHAEL L. *Alliance Capitalism: The Social Organization of Japanese Business*. Berkeley: University of California Press, 1992. p. 115.
3. ГИЛЬФЕРДИНГ, Р. *Финансовый капитал*. Москва.: Издательство социально-экономической литературы, 1969. p. 9–25; 145–160; 200–215.
4. КУЛИШЕР, Н. М. *История экономического быта Западной Европы*. Издательство ЮРАЙТ 1996.
5. ЛЕНИН, В. И. *Империализм, как высшая стадия капитализма*. Петроград, 1917. (ediția română: „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului”). p. 312–313.
6. Legea cu privire la grupele financiar-industriale, nr. 1418 din 14.12.2000 // *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 06.03.2001, nr. 27–28, art. 90. p. 1.
7. <https://infodebit.md/1008600032031/societatea-cu-raspundere-limitata-daac-software-systems> [Accesat: 28.02.2026].

Date despre autor:

Ludmila TROCIN, doctorandă, Școala doctorală Științe juridice și economice, Departamentul Drept Privat, Universitatea de Stat din Moldova.

ORCID: 0009-0006-8627-6375

E-mail: trocin.ludmila1@usm.md

Prezentat: 02.02.2026

Recenzat: 01.03.2026

Acceptat spre publicare: 20.05.2026